



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 48 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-mayda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.



MUNDARIJA

“Zavur kollektor suvlarining kimyoviy tarkibi tahlili va ularni tozalash zarurati (Qoraqalpog‘iston Respublikasi misolida)”	20
Kungiratbay Sharipov, Ma‘ruf Nurmanov	
Forming demand and stimulating sales in Uzbekistan.....	26
Musayeva Shoira Azimovna	
Членство в ВТО как драйвер развития: взгляд Узбекистана через призму опыта Вьетнама и Казахстана.....	30
Ж.Я.Нуриллаев	
Mamlakatimizda tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash tartibi va ularning bank tizimi moliyaviy barqarorligiga ta’siri tahlili.....	37
Xolmamatov Farhodjon Kubaevich	
O‘zbekiston respublikasida aholi bandligini ta’minlashdagi dolzarb masalalar	44
Ibragimov Elmurod Gulboynor o‘g‘li	



O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDAGI DOLZARB MASALALAR

Ibragimov Elmurod Gulboynor o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi
“Davlat moliyasi va xalqaro moliya” mutaxassisligi magistranti
ORCID: 0009-0005-1051-0455

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta'minlashdagi dolzarb masalalar tahlil etiladi. Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi va aholi sonining ortishi bilan bog'liq ravishda, bandlikni ta'minlash muammolari yanada dolzarblashmoqda. Aholi bandligi nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, balki ijtimoiy adolat va yashash darajasini oshirish nuqtai nazaridan ham katta ahamiyatga ega. Maqolada ayniqsa yoshlar va ayollar bandligini oshirish, kasb-hunar ta'limi va mehnat bozorining zamonaviy talablariga moslashtirilgan kadrlar tayyorlash masalalari muhokama qilinadi. Shuningdek, bandlikni ta'minlashda davlat siyosatining roli, ijtimoiy xavfsizlik tarmog'ini rivojlantirish va samarali mehnat bozorini shakllantirish borasidagi chora-tadbirlar ko'rib chiqiladi. Bunga qo'shimcha ravishda, mamlakatda mavjud bo'lgan muammolar, ularni hal qilish yo'llari va xalqaro tajriba asosida amalga oshirilishi mumkin bo'lgan takliflar taqdim etiladi.

Maqola, ayniqsa iqtisodchilar, davlat xizmatchilari, hamda aholi bandligi masalalari bilan shug'ullanuvchi mutaxassislar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: Aholi bandligi, mehnat bozori, bandlik siyosati, kasb-hunar ta'limi, yoshlar bandligi, ayollar bandligi, ijtimoiy xavfsizlik, iqtisodiy barqarorlik, ishsizlik, davlat dasturlari, kadrlar tayyorlash, xalqaro tajriba, mehnat resurslari, bandlikni ta'minlash choralari.

Abstract: This article analyzes the current issues of ensuring employment in the Republic of Uzbekistan. With the country's economic development and population growth, employment issues are becoming increasingly relevant. Ensuring employment is of great importance not only for economic stability but also for improving social justice and the standard of living. The article discusses ways to increase employment for youth and women, vocational education, and training of labor force corresponding to the demands of the modern labor market. The role of state policy in ensuring employment, the development of the social security system, and the creation of an efficient labor market are also analyzed. Additionally, the article presents solutions to existing problems and recommendations based on international experience. The article may be useful for economists, government officials, and specialists working in the field of employment issues.

Key words: Employment, labor market, employment policy, vocational education, youth employment, women employment, social security, economic stability, unemployment, state programs, workforce training, international experience, labor resources, employment measures.

Аннотация: В данной статье рассматриваются актуальные проблемы обеспечения занятости населения в Республике Узбекистан. С учетом экономического развития страны и роста численности населения вопросы занятости становятся еще более актуальными. Обеспечение занятости населения имеет большое значение не только для обеспечения экономической стабильности, но и для повышения уровня социальной справедливости и качества жизни. В статье рассматриваются вопросы увеличения занятости молодежи и женщин, профессионального образования и подготовки кадров, соответствующих требованиям современного рынка труда. Также анализируются роль государственной политики в обеспечении занятости, развитие системы социальной безопасности и создание эффективного рынка труда. В статье предлагаются решения существующих проблем и рекомендации на основе международного опыта.

Статья может быть полезна экономистам, государственным служащим и специалистам, занимающимся вопросами занятости населения.



Ключевые слова: Занятость населения, рынок труда, политика занятости, профессиональное образование, занятость молодежи, занятость женщин, социальная безопасность, экономическая стабильность, безработица, государственные программы, подготовка кадров, международный опыт, трудовые ресурсы, меры по обеспечению занятости.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasida aholi bandligi masalasi so'nggi yillarda ijtimoiy va iqtisodiy siyosatning markaziy o'rinlaridan birini egallamoqda. Aholi bandligini ta'minlash, nafaqat mehnat resurslaridan samarali foydalanishni, balki iqtisodiy o'sishni, ijtimoiy barqarorlikni va jamiyatda adolatni ta'minlashni ham nazarda tutadi. Aholi sonining ortishi, mehnat bozorining o'zgarishi va texnologik taraqqiyot bilan bog'liq ravishda bandlik muammolari yangi jahonshumul va milliy xususiyatlarga ega bo'lib, ularga e'tibor berish ayniqsa zarur.

O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanish yo'li, bandlikni ta'minlash, yoshlar va ayollarni ish bilan ta'minlash, mehnat bozorini isloh qilish, kasb-hunar ta'limining sifatini oshirish kabi ko'plab dolzarb vazifalarni o'z ichiga oladi. Bugungi kunda, mamlakatda bandlikni ta'minlash borasidagi davlat siyosati izchil rivojlanayotgan bo'lib, mehnat bozorining zamonaviy talablariga mos keladigan ishchi kuchini tayyorlash, yoshlar va ayollarni ishga jalb etish, kasb-hunar ta'limini takomillashtirish kabi masalalar dolzarb ahamiyatga ega.

Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta'minlashdagi mavjud muammolarni tahlil qilib, ularni hal qilishning samarali yo'llarini ko'rib chiqadi. Bandlikni oshirish uchun zarur bo'lgan iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy chora-tadbirlar, xalqaro tajriba va mamlakatning ichki imkoniyatlari asosida takliflar beriladi. Maqolada, shuningdek, yoshlar va ayollar bandligini oshirish uchun zarur bo'lgan mexanizmlar, kasb-hunar ta'limi va mehnat bozorining yangi talablari haqida fikr yuritiladi.

Shu bilan birga, bandlik masalalarini hal qilishda davlat va jamiyatning o'zaro aloqalari, mehnat huquqlari va ijtimoiy himoya tarmog'ini rivojlantirishda ham muhim o'rin tutadi. Maqolada, ushbu masalalarning barchasi doirasida kompleks yondashuvlarni taklif qilish, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy siyosatda samarali o'zgarishlarni amalga oshirish masalalari muhokama qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Aholi bandligini ta'minlash, ayniqsa O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlarda, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikning asosiy shartlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda bandlikni ta'minlash masalalari so'nggi yillarda keng ko'lamda o'rganilmoqda. Bu yo'nalishda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar, davlat dasturlari va xalqaro tajribalar bandlikni oshirish va ish bozorining samarali ishlashini ta'minlashga qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasida yoshlar bandligini ta'minlash dolzarb masalalardan biri sifatida ko'riladi. A. Mirzaev va B. Yusupovlar yoshlar bandligi masalasini tahlil qilib, davlat dasturlari orqali yoshlarni ishga joylashtirishda to'g'ri strategiya va tizimli yondashuvning muhimligini ta'kidlaydi. Ular, shuningdek, yoshlarni kasb-hunar ta'limi orqali mehnat bozorining talablariga moslashtirish zarurligini qayd etganlar [1].

Ayollar bandligini oshirish borasidagi tadqiqotlar ham ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasida ayollarni ish bilan ta'minlash bo'yicha olib borilgan ishlar, ko'plab ilmiy maqolalarda muhokama qilinadi. N. Karimova ayollar bandligi masalasida turli ijtimoiy va madaniy omillarni tahlil qilib, ayollarni mehnat bozoriga jalb etishda davlat siyosatining ahamiyatini ko'rsatgan. U, shuningdek, ayollarni ishga joylashtirishda gender tenglikni ta'minlashning zarurligini ta'kidlagan [2].

O'zbekiston mehnat bozorining rivojlanishi bilan bog'liq tadqiqotlar mehnat resurslaridan samarali foydalanishni ta'minlashga qaratilgan. Xususan, R. Xo'jaev o'zining tahlilii ishida O'zbekistonning mehnat bozorida o'zgarishlarni va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini o'rganib, mehnat bozorida zamonaviy ehtiyojlarni inobatga olgan holda yangi kasb-hunar ta'limi tizimining shakllanishi zarurligini bildirgan [3].

Aholi bandligini ta'minlashda xalqaro tajriba ham muhim ahamiyatga ega. Xalqaro tashkilotlar, xususan BMT, Jahon Banki va Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) tomonidan taqdim etilgan tavsiyalar va hisobotlar, O'zbekistonning bandlikni ta'minlash siyosatini shakllantirishda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. ILO 2020-yilgi hisobotida bandlikni ta'minlashda ijtimoiy himoya tizimining ahamiyati, kasb-hunar ta'limining roli va ishga joylashishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish zarurligi haqida so'z yuritilgan [4].

Adabiyotlar sharhi O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashda mavjud bo'lgan muammolar va ularni hal qilish yo'llari haqida keng qamrovli tahlilni taqdim etadi. Tadqiqotlar natijalari ko'rsatadiki, bandlikni ta'minlashda yoshlar, ayollar va kasb-hunar ta'limi tizimini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, xalqaro tajriba asosida mamlakatda mehnat bozorini isloh qilish, ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish va davlat siyosatining samaradorligini oshirish masalalari o'rganilishi lozim.



TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasining asosiy maqsadi ilmiy muammoni o'rganish va hal qilish uchun kerakli metodlar va usullarni aniqlashdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta'minlash masalasi mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Aholi bandligi, mehnat resurslarining samarali taqsimlanishi va bandlik darajasining oshishi nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlash, balki ijtimoiy barqarorlikni ham mustahkamlashga xizmat qiladi. Shuni ta'kidlash kerakki, aholi bandligini ta'minlashda bir nechta muhim omillarni hisobga olish zarur. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta'minlashning asosiy dolzarb masalalari tahlil qilinadi, va mavjud natijalar quyidagicha taqdim etiladi:

1. Iqtisodiy o'sish va aholi bandligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik

O'zbekiston iqtisodiyotining o'sishi, ayniqsa, qishloq xo'jaligi, sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarida yangi ish o'rinlarini yaratish imkoniyatlarini taqdim etadi. Baxtiyorov (2020) o'z tadqiqotida iqtisodiy o'sish va aholi bandligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ko'rsatib, bandlikni oshirishda ijtimoiy infratuzilmaning muhim ahamiyatini ta'kidlagan [5]. O'zbekiston hukumati tomonidan ilgari surilgan iqtisodiy rivojlanish rejalarida ish o'rinlarini yaratish va mehnat bozorini diversifikatsiya qilishning ahamiyati alohida ko'rsatilgan. Shunga qaramay, iqtisodiy o'sishning aholi bandligini ta'minlashdagi ta'siri, ayniqsa qishloq joylarida sezilarli darajada past. Natijada, davlat dasturlari orqali aholini, ayniqsa, qishloq joylarida ishga joylashtirish zaruriyati mavjud.

2. Yoshlar bandligi

O'zbekistonning yoshlar bandligi masalasi ayniqsa dolzarb bo'lib qolmoqda. A.Mirzaev va B.Yusupov (2021) tadqiqotida yoshlar bandligini oshirishda davlat dasturlarining muhimligini ta'kidlaydi [1]. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, yoshlarni kasb-hunar ta'limi orqali mehnat bozorining ehtiyojlariga moslashtirish zarur. O'zbekiston hukumati yoshlar bandligini oshirish maqsadida "Yoshlar uchun ish o'rinlari" va "Yoshlar ko'prigi" kabi dasturlarni amalga oshirmoqda. Biroq, yoshlar o'rtasida ishsizlik darajasi hali ham yuqori. Bu masala yoshlar uchun maxsus kasb-hunar ta'limi va malaka oshirish kurslarini tashkil etishni talab etadi.

3. Ayollar bandligi

O'zbekistonning ayollar bandligini oshirishga qaratilgan siyosati, shuningdek, gender tenglikni ta'minlashga qaratilgan sa'y-harakatlar mavjud. N. Karimova (2019) ayollarni mehnat bozoriga jalb etishda ijtimoiy va madaniy omillarning ahamiyatini ko'rsatgan [2]. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ayollarni ish bilan ta'minlashda ijtimoiy normativlar, an'analar va gender stereotiplari hali ham mavjud bo'lib, bu ayollarning mehnat bozoriga kirishiga to'sqinlik qiladi. Natijada, davlat tomonidan ayollarni ishga joylashtirishda gender tenglikni ta'minlash, ish joylarida ayollar uchun teng sharoitlar yaratish zarurati mavjud.

4. Mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlari

R. Xo'jaev (2022) o'zining tadqiqotida mehnat bozorining o'zgarishi va zamonaviy ehtiyojlarga javob beradigan kasb-hunar ta'limini shakllantirish zarurligini bildirgan [3]. Mehnat bozorida texnologik o'zgarishlar va yangi ish o'rinlarining paydo bo'lishi, ayniqsa IT va raqamli iqtisodiyot sohalarida, kasb-hunar ta'limining zamonaviylashtirilishini talab etadi. O'zbekiston hukumati mehnat bozorining ehtiyojlariga mos keladigan malakali kadrlarni tayyorlash uchun kasb-hunar ta'limini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, yangi texnologiyalar va raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi, mehnat bozorida yangi ehtiyojlarni keltirib chiqaradi va bu ehtiyojlarga javob beradigan ta'lim tizimi shakllantirilishi lozim.

5. Xalqaro tajriba va tavsiyalar

Xalqaro tashkilotlar, xususan BMT, Jahon Banki va ILO tomonidan taqdim etilgan tavsiyalar, O'zbekistonning bandlikni ta'minlash siyosatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. ILO (2020) hisobotida ijtimoiy himoya tizimining ahamiyati, kasb-hunar ta'limining roli va ishga joylashishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish zarurligi haqida so'z yuritilgan [4]. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, bandlikni ta'minlashda muvaffaqiyatli davlatlar ijtimoiy himoya tizimlarini mustahkamlash, yangi ish o'rinlarini yaratish va mehnat resurslaridan samarali foydalanish orqali aholi bandligini oshirgan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta'minlash, mamlakatning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Aholi bandligini oshirish nafaqat mehnat resurslaridan samarali foydalanishni, balki iqtisodiy o'sishni, ijtimoiy barqarorlikni va jamiyatda adolatni ta'minlashni ham nazarda tutadi. Tadqiqotda O'zbekistonning aholi bandligini ta'minlashdagi dolzarb masalalar, jumladan, yoshlar va ayollar bandligini oshirish, mehnat bozorining ehtiyojlariga mos keladigan kasb-hunar ta'limining rivoji, ijtimoiy himoya tizimini takomillashtirish va xalqaro tajribani o'rganish kabi masalalar tahlil qilindi.



Hozirgi kunda O'zbekiston iqtisodiyotida bandlik darajasini oshirish uchun yangi ish o'rinlarini yaratish, mehnat bozoridagi o'zgarishlarga moslashish va yangi kasb-hunarlar talablariga javob beradigan ta'lim tizimini yaratish zarur. Shuningdek, yoshlar, ayollar, nogironlar va boshqa ijtimoiy guruhlarning mehnat bozoriga integratsiyasi va gender tenglikni ta'minlash dolzarb masalalar sifatida ko'rilmoqda. Aholi bandligini ta'minlashdagi muvaffaqiyat, shuningdek, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan ijtimoiy dasturlar, kasb-hunar ta'limi, ijtimoiy himoya va mehnat bozorining ehtiyojlariga mos ravishda ishlab chiqilgan siyosatning samarali amalga oshirilishiga bog'liq.

Tadqiqot yakunida quyidagi takliflar berilishini mumkin deb topdim:

Yoshlar bandligini oshirish uchun keng qamrovli dasturlarni ishlab chiqish: O'zbekiston yoshlarining ishga joylashishini ta'minlash uchun yangi innovatsion va maxsus dasturlarni amalga oshirish lozim. Bu dasturlar yoshlarni kasb-hunar ta'limi va malaka oshirish kurslari orqali mehnat bozorining talablariga tayyorlashga qaratilgan bo'lishi kerak. Yoshlar uchun yangi ish o'rinlarini yaratish va ularni jamiyatda faol ishtirok etishga rag'batlantirish lozim.

Ayollar bandligini oshirish: Ayollarni ish bilan ta'minlash uchun hukumat tomonidan yangi ish joylari yaratilishi, ayniqsa, ayollarni yuqori malakali kasblarga yo'naltirish zarur. Shuningdek, ish joylarida gender tenglikni ta'minlash uchun qonuniy chora-tadbirlar kuchaytirilishi lozim. Ayollarni ishga joylashtirishda ijtimoiy omillarni hisobga olish va ular uchun maxsus dasturlarni ishlab chiqish zarur.

Kasb-hunar ta'limini rivojlantirish: Mehnat bozorida yangi ehtiyojlar paydo bo'lishi bilan kasb-hunar ta'limining zamonaviy tizimi yaratish zarur. Ta'lim muassasalarida yuqori texnologiyalar, raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar sohasida malakali kadrlarni tayyorlash tizimini takomillashtirish lozim.

Mehnat bozorining ehtiyojlariga moslashtirilgan ijtimoiy himoya tizimini yaratish: Aholi bandligini ta'minlashda ijtimoiy himoya tizimi muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy himoya tizimining yanada rivojlanishi, yangi ish o'rinlari yaratish va band bo'lmagan guruhlarni ish bilan ta'minlashda samarali usullarning qo'llanilishi zarur.

Xalqaro tajribani o'rganish va amaliyotga tatbiq etish: Xalqaro tashkilotlar, xususan BMT, ILO va Jahon Bankining tavsiyalarini o'rganib, O'zbekiston bandlikni ta'minlash siyosatiga jalb qilish zarur. Xalqaro tajriba asosida kasb-hunar ta'limi va ijtimoiy himoya tizimlarini takomillashtirish, mehnat bozoridagi zamonaviy ehtiyojlarni inobatga olgan holda siyosatni shakllantirish muhim.

Qishloq hududlarida bandlikni oshirish: Qishloq joylarida aholi bandligini ta'minlash uchun innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish zarur. Qishloq joylarida kichik va o'rta bizneslarni rivojlantirish, mehnat bozorida yangi imkoniyatlarni yaratish, qishloq aholisini malaka oshirish va kasb-hunar ta'limi bilan ta'minlash kerak.

O'zbekiston Respublikasida aholi bandligini ta'minlash dolzarb masalalarga e'tibor qaratish orqali, mehnat bozorining ehtiyojlariga javob beradigan tizimni yaratish, yoshlar, ayollar va boshqa ijtimoiy guruhlar uchun yangi ish o'rinlarini yaratish va kasb-hunar ta'limini rivojlantirish mamlakat iqtisodiyoti va jamiyatining ijtimoiy barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. A. Mirzaev, B. Yusupov (2021). "Yoshlar bandligi: Davlat dasturlari va kasb-hunar ta'limining roli". O'zbekiston iqtisodiyoti va ijtimoiy rivojlanish jurnali, 56(2), 45-59.
2. N. Karimova (2019). "Ayollar bandligi va gender tenglik masalalari: O'zbekiston tajribasi". Xalqaro ijtimoiy tadqiqotlar jurnali, 33(1), 78-85.
3. R. Xo'jaev (2022). "O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar va ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri". Mehnat bozorini tahlil qilish va rivojlantirish jurnali, 39(4), 45-59.
4. Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO). (2020). "Bandlikni ta'minlashda ijtimoiy himoya tizimi va zamonaviy texnologiyalar". ILO Hisoboti, 2020 - yilda nashr etilgan.
5. Baxtiyorov, (2020). "Iqtisodiy o'sish va aholi bandligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik". Xalqaro iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, 45(3), 112-119



IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>